Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijapyyntö 20.12.2022

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ajoneuvolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ajoneuvolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 291/2022 vp.)

2 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

2.1 Yleistä

Pidämme hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi ajoneuvolain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi pääosin poliisin liikennevalvontatyötä tukevana ja sitä selkeyttävänä.

2.2 Päästömanipulointien valvonta

Valvontaviranomaisena poliisin rooli tulee korostumaan entisestään päästömanipulaatioiden valvonnassa. Poliisin valvontaa kohdennetaan resurssisyistäkin raskaan liikenteen valvonnassa yhä enemmän riskiperusteisesti, lähinnä liikenneturvallisuuden, harmaan talouden torjunnan ja kuljetusrikollisuuden näkökulmiin painottuen, ottaen huomioon lisäksi tekojen haitallisuus ja/tai vaarallisuus.

Valvonnan kokonaisuuden ja lainsäädännön vaikuttavuudenkin kannalta olisi erittäin tärkeää, että poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen suorittaman tienvarsivalvonnan lisäksi katsastuksella toteutettavalla valvonnalla mahdollisimman pikaisesti täydennettäisiin valvonta kokonaisuutta. Katsastustoiminta on ajoneuvon kuntoon kohdentuvan valvonnan peruskivi.

2.3 Muutama huomio yksittäisten pykälien osalta

2.3.1 6 a §. Päästömanipulaation aiheuttavien laitteiden myynti ja asentaminen

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan sääntelyn tarkoituksena on puuttua päästömanipulaatiolaitteiden ja -järjestelmien avoimeen sekä ammattimaiseen myyntiin. Tavoitteena on pakokaasupäästöjen manipulointiin käytettävien järjestelmien myynnin ja asentamisen kieltäminen. Sääntelyllä pyritään siten vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi päästömanipulaation toteutumiseen.

Tällä säännöksellä tulee olemaan merkittävä vaikutus päästömanipulointien ennalta estämisessä, joka kuitenkin edellyttää markkinavalvonnan toteutumista riittävän vaikuttavalla tasolla. Siten Liikenne- ja viestintävirastolle tulee varmistaa riittävät resurssit tämän lainkohdan valvontaan kiellon vaikuttavuuden varmistamiseksi. Jos valvontaa ei ole, se tulee näkymään myös tienvarsivalvonnassa.

2.3.2 7 a §, 4 mom. Ajoneuvon muuttaminen

Pidämme säännöstä riittävän selkeänä, ja päästömanipuloinnit selvästi kieltävänä.

2.3.3 29 a § Kevyt automaattinen tavarankuljetin

Asia on nyt hyvin huomioitu ajoneuvolaissa omana pykälänään ja sen käytön mahdollistaminen jalkakäytävällä on asianmukaisesti lisätty tieliikennelain 52 § 2 momenttiin. Käytettävä nopeus on nyt kirjattu paremmin kuin aiemmin myös itsestään tasapainottuvien kevyiden sähköajoneuvojen osalta.

2.4 96 § Rekisteröintitodistus

Esitämme, ettei rekisteröintitodistuksesta vielä luovuttaisi raskaan liikenteen osalta. Tietojärjestelmäyhteyksien toimiessa poliisi saa kyllä kaiken tarvittavan tiedon muun muassa ylikuormavalvonnan punnitustapahtumiin ajoneuvon suurimpien sallittujen massojen osalta ja HCT-kuljetuksien mittavalvontaan tarvittavien mittojen osalta suoraan liikenne- ja viestintävirasto Traficomin tietojärjestelmästä. Niissä tapauksissa, jolloin yhteys ei toimi, eikä rekisteröintitodistusta ole esittää, on valvonta käytännössä kuitenkin mahdotonta.

Lisäksi esimerkiksi HCT-kuljetusten valvonnassa erityiseksi haasteeksi tulee se, että koko yhdistelmän laillisuutta selvitettäessä jouduttaisiin mahdollisesti neljästä eri ajoneuvosta koostuvan yhdistelmän mittatietoja tarkastelemaan yhdeltä tiekonenäytöltä. Nyt valvontaa suoritetaan käytännössä niin, että kaikki neljä rekisteröintitodistusta ovat valvojan käytettävissä ja

nähtävillä samaan aikaan, jolloin mittatietojen tarkastaminen on huomattavasti helpompaa. Jollei paperista todistusta ole, se jouduttaneen valvontatilanteessa kuitenkin tulostamaan.

2.5 189 § Talouden toimijalle määrättävä seuraamusmaksu

Pidämme kirjausta hyvänä, ja riittävän selkeänä. Pykälällä tullee olemaan merkittävä vaikutus päästömanipulointien ennalta estämisessä.

2.6 193 § Seuraamusmaksun määrääminen ja suuruus

Pidämme kirjausta hyvänä, riittävän selkeänä ja päästömanipulointien ennalta estävyyttä tukevana.

Seuraamusmaksun suuruutta pidämme nyt ehdotetulla tasolla riittävänä, ja vaikuttavana, kunhan seuraamusmaksun määräämiseen liittyvä prosessi on kunnossa ja toimii myös käytännössä. Tämä edellyttää riittävän rahoituksen ja resurssin osoittamista liikenne- ja viestintävirastolle tehtävän hoitamista varten.

2.7 195 § Ajoneuvorikkomuksesta määrättävä liikennevirhemaksu

Pidämme tärkeänä, että kuljettajan lisäksi myös oikeushenkilölle voidaan uusien säännösten perusteella määrätä riittävän merkittävä ja vaikuttava liikennevirhemaksu. Koska päästömanipulointeja erityisesti ammattiliikenteessä tehdään taloudellisen hyödyn saamiseksi ja erityisesti raskaan liikenteen osalta säästö voi olla kokonaistaloudellisuudenkin näkökulmasta erittäinkin merkittävä, tulee myös seuraamusjärjestelmän olla riittävän vaikuttava, jotta taloudellinen hyöty saataisiin laittoman hyödyn osalta perittyä valtiolle.

Liikennevirhemaksun suuruus olisi myös porrastettu ajoneuvon kokonaismassan mukaan kolmelle eri tasolle. Tämä määrittely on selkeä, ja sen käyttöönotto LIIKE-tietojärjestelmässä olisi aiemmin esitettyjä seuraamusmenettelyjä yksinkertaisempaa.

2.8 Kuljetuksen keskeyttäminen ja ajoneuvon käytön estäminen

Muihin maihin rekisteröityjen autojen osalta tulisi Suomesta poistuminen estää esimerkiksi ylikuormamaksulain (51/1982) 10 §:n sisältöä mukaillen. Olisi syytä varmistaa, ettei ulkomainen oikeushenkilö vältä liikennevirhemaksun määräämiseltä. Jälkikäteinen periminen aiheuttaa lisäkustannuksia, lisää työmäärää, ja resurssitarvetta.

Poistumisen estämiseksi olemme esittäneet lausunnoissamme jo aiemmin, että valvontaviranomaisille annettaisiin oikeus esimerkiksi rengaslukolla estää ajoneuvon siirtäminen, ennen kuin liikennevirhemaksu on suoritettu. Rengaslukon käyttö pitäisi saada mahdolliseksi myös muissa valvontatilanteissa, joissa ajoneuvon käyttäminen pitää kokonaan estää jonkin toimenpiteen tai velvoitteen suorittamiseksi, mutta valvontaviranomainen ei pysty

ajon keskeyttämistä käytännössä konkreettisesti valvomaan, esimerkiksi pidempiaikaisesti valvontapaikalle jäämällä.

2.9 Valvontaviranomaisen oikeus päättää päästömanipuloinnin todentamisesta valitulla korjaamolla

Poliisihallituksen aiemmin poliisilaitoksilta pyydetyissä lausunnoissa todettiin, että maahantuojien merkkikorjaamoilla olisi osaaminen ja laitteisto, joilla päästömanipulaatiot, moottorien ohjelmoinnit ja järjestelmien toimimattomuus on parhaiten havaittavissa, joidenkin merkkien osalta, jopa etäseurannan kautta. Tällaista asiantuntija-apua tarvitaan erityisesti silloin, kun valvontaviranomainen saa omilla teknisillä laitteillaan herätteen päästömanipuloinnista, muttei pysty sitä tien varressa mitenkään todentamaan.

Lisäksi valvonnasta on tullut epäilyksiä siitä, että joissakin tapauksissa korjauksia ajoneuvon osalta ei ole lainkaan suoritettu, vaan korjaamo on luovuttanut kuljetusyritykselle pelkästään todistuksen siitä, että ajoneuvo on saatettu lain edellyttämään kuntoon. Tämä todistus on tämän jälkeen esitetty poliisin määräämässä valvontakatsastuksessa katsastajalle, joka hyväksyy sen siitäkin syystä, ettei hänellä ole laitteistoa, jolla varmistaa ajoneuvon päästöjen oikeellisuus.

3 Voimaantulo

Esitämme, että ajoneuvolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen päästömanipulaatiota koskevat säännökset tulisivat voimaan vasta 1.6.2024. Tämä mahdollistaisi sen, että vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain voimaantulon, jota olemme esittäneet voimaantulevaksi 1.9.2023, jälkeen ehtisimme saattaa LIIKE -järjestelmämme ajan tasalle ajoneuvolain seuraamusmenettelyn osalta.

Tavoitteena on, ettei lain voimaantulon jälkeen tulisi eteen tilannetta, jossa liikennevirhemaksun määrääminen päästömanipuloinnista ei olisi käytännössä mahdollista. Lisäksi esitetty voimaantulo mahdollistaisi poliisin osalta tarvittavat valvontalaitehankinnat, koulutuksen ja mahdollisesti tarvittavan erillisen valvontaohjeistuksen valvontahenkilöstölle.

Poliisitarkastaja Kari Onninen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.01.2023 klo 07:28. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu
Eduskunta
Liikenne- ja viesintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Tiedoksi Poliisihallitus, esikunta
Poliisihallitus, poliisitarkastaja Visa Weckström